

skim carskim dvorom. Saski njemački dvor podržavao je tijesne veze s Vojtjehovim roditeljima. Kad je magdeburški nadbiskup Adalbert pohodio istočne krajeve, podijelio je svetu potvrdu i Slavnikovu sinu Vojtjehu pa je tom prilikom mladi Vojtjeh uzeo njemačko ime, Adalbert, ime svog firmanika. Adalbert magdeburški zapazio je inteligentnog i krepognog mladića i poveo ga sa sobom u Magdeburg na školovanje. Predvidio je značenje tog mladića za budućnost Praške biskupije pa ga je odgajao s ciljem da ga odgoji za dobrog biskupa. To je i uspio. Kad se 981. godine Adalbert Votjeh vratio kući, našao je oca mrtva. Uskoro poslije toga umre i biskup Dietmar, biskup Praga. Premislovići, pod čiju vlast tada spadaše Prag, odlučise za biskupa postaviti pobožnog Adalberta Vojtjeha i tako se ujedno povezati s rivalskom bijelohrvatskom obitelji Slavnik. Adalbert Vojtjeh Slavnikovići imaše samo 27 godina, kad je postao biskupom Praga. Dao se odmah na evanđeoski i misionarski posao: naviještao je evanđelje još nekrštenima Slavenima i Germanima, upozoravao vjernike pred grijehom i nastojao da što prije stresu sa sebe stare poganske običaje (osobito poligamiju). U tom svom žaru je pokatkad i pretjerao, jer ljudi su još bili grubi i nesposobni za kršćanski moral kakav je Adalbert Vojtjeh u redovničkim školama upoznao i naučio. Živio je u vrlo teškim vremenima, kada se srednja Evropa rađala za kršćansku vjeru i samim time za kulturu. Rezigniran nad tvrdokornošću svojih vjernika (a možda i prisiljen od strane Premislovića, knezova češkog roda) napustio je biskupiju. Od 984. do 985. godine misionizirao je po Ugarskoj i u Vespremu podijelio sv. potvrdu ugarskom kralju Stjepanu. Godine 996. odlazi u benediktinski samostan u Rim. Tu je prisustvovao krunjenju Otona III za njemačkog cara i s Otonom sklopio tijesno prijateljstvo. Njegov pobožni život učinio je velik utjecaj na Otona. Pratio je Otona u Njemačku i svojim utjecajem preodgojio ga za kršćanskog vladara. U domovini mu je češki knez Boleslav II umorio jednog od najbližih rođaka pa je povratak u Prag opet bio neizvjestan. Adalbert je radije pošao na sjever Evrope i ondje od 996. do 997. godine misionizirao germanska plemena Pruse, kojima je donio ne samo vjeru u Krista nego i kulturu. I tu je naišao na poteškoće kod tvrdokornih Prusa koji su radije željeli ostati u svom dojučerašnjem poganstvu. Dne 23. travnja, godine 997. bi pogođen strelicom jednog poganina i umre kao mučenik za Kristovu vjeru.

František Dvornik je pokušao — i uspio — prikazati vrlo buran život sv. Adalberta Vojtjeha na tako zanimljiv način, da taj njegov pri-

kaz skoro graniči s romansiranim životopisom. Ipak Dvornik nije romansirao. On svoja istraživanja utemeljuje na izvorima. Da bi bio što je više moguće vjeran izvornom liku sv. Adalberta, prikazuje na vrlo živ način povijesna zbivanja u Srednjoj Evropi u 10. stoljeću. Na taj način čitalac će saznati mnogo više o povijesnim zbivanjima Adalbertova vremena, nego li o samom duhovnom liku sv. Adalberta. To je i razumljivo, budući da je Dvornik mogao mnogo više saznati o povijesnim zbivanjima onog vremena nego li o samom svecu. Ali ovo povezivanje Adalberta s povijesnim zbivanjima pokazuje koliko je značenje imao Adalbert za kristijanizaciju Srednje Evrope u tom vremenu. Knjiga ima svoju vrijednost za nas Hrvate i u tome, što češki pisac Dvornik često u knjizi spominje bijelohrvatsko podrijetlo svetog Adalberta. Time je pisac približio svetog Adalberta nama Hrvatima, zapravo nam otkrio da posjedujemo sveca koji je živio prije i bio proglašen svecem prije nego sveti Nikola Tavalić.

Knjigu bi trebao pročitati svaki svećenik, i ne samo pročitati, nego nastojati osmisliti i širiti štovanje tog velikog srednjeevropskog sveca i apostola i u našem narodu, u narodu koji je bio bratski povezan s bijelohrvatskim plemenima.

Adalbert REBIĆ

W. TRILLING: MIT PAULUS IM GESPRÄCH. DAS LEBENSWERK DES GROSSEN VÖLKERAPOSTELS — EINE HINFÜHRUNG, Graz, Verlag Styria 1983, 176 str.

Autor je redovnik oratorijanac koji živi u Istočnoj Njemačkoj i predaje kao gostujući docent Novi zavjet na protestantskoj bogosloviji u Leipzigu. Dosada se kao bibličar bavio sinopticima, osobito Matsjevom ekzeziologijom.

U knjizi nastoji približiti Pavla katoličkim čitaocima izlažući jednostavnim rječnikom glavne teme Pavlove misli. Na početku iznosi neke paradoksalne tekstove iz Pavla koji redovnog polaznika nedjeljne liturgije moraju zbunjivati: duh i tijelo u Rim 7 i Gal 5, „samohvala“ u 2 Kor 11—12. Ustanovljuje da je Pavao nama katolicima stran zato što premalo poznajemo njegove poslanice ili se pred njima osjećamo nemoćni, kad ih pokušamo svesti na uhodane kalupe. Katolici se posebno neugodno osjećaju, kad trebaju razmišljati o Pavlovoj nauci o opravdanju. Na kraju prvog poglavlja Trilling citira Krizostomovu izreku: „Žao mi je što ne poznaju svi kršćani Pavla onako kako on zaslužuje“.

U drugom poglavlju obrađeno je ukazanje Uskrsloga Pavlu prema Pavlovim tekstovima (38–55). Doživljaj pred Damaskom preokrenuo je Pavlov život otkrivši mu da je Nazarećanin Mesija i Sin Božji. U izlaganju sadašnjeg i budućeg vijeka (*zwei Weltzeiten*, 56–63) pokazuje da od Krista teče novo stvaranje (2 Kor 5,17), ali u povijesnom svijetu nekako supostoji staro i novo. Razdoblje međustanja moglo bi se zvati i proleptičkom ili unaprijed pokazanom eshatologijom jer je sadašnjost neopozivo ovisna od budućnosti koja je u Kristu već nastupila. Židovska misaona kategorija o adamovskoj solidarnosti ljudi pomaže da razumijemo Pavlovu nauku u starom i novom Adamu (64–85). Sa starim Adamom ljudi su solidarni u grijehu, a uključivanjem u smrt i uskrsnuće Kristovo po krsnoj vjeri postaju solidarni s novim Adamom. „Predan za nas“ u Pavlovoj teologiji ne znači krvoločnost Boga koji traži smrt svoga Sina nego Sinovu ljubav prema nama. Pavao je prvu Crkvu naučio koja je spasenjska vrijednost smrti Isusove (86–91). Uskrsnuće Kristovo nije tek povratak u fizički život, nego prodor u eshatonsku egzistenciju (92–106). Na tom događaju Pavao pokazuje da se ondašnja židovska vjera o uskrsnuću svih na Isusu već ostvarila. Da ne bi vjera u uskrsnuće postala entuzijastičko zaobilazanje gorke svagdašnjice, Pavao upozorava na opasnost „ispražnjenja“ križa Kristova.

Nauka o Božjoj pravdi i čovjekovu opravdanju po samoj vjeri u Krista najdorađenija je Pavlova teološka tema (107–128). Naslanja se na starozavjetno Božje savezničko svojstvo nezasluzene naklonjenosti i pretpostavlja proklamaciju evanđelja koje sadrži i otkriva Božju pravdu. Kršćansko čudoređe je vladanje na poticaj Duha koji je zalag punog spasenja (129–145). Trilling vidi u Gal 5, 25 sažetak Pavlove moralne nauke. Deveto poglavlje govori o kršćanskoj zbornosti snagom življenja po Duhu u Kristu (146–153). Nauka o Crkvi kao tijelu Kristovu samo je natuknuta u 1 Kor i Rim (gdje Pavao pokazuje da zna sličnu stoičku nauku u povezanosti svih građana u jedno tijelo), a više razrađena u Kol i Ef (154–162). Posljednje poglavlje raščlanjuje problem patnje u vjerničkom životu (163–173).

Knjiga je već pobudila ekumensku pažnju. Tako ju je protestantski egzegeta E. Schweizer u časopisu *Theologische Literaturzeitung*, br. 2, 1984. prikazao kao vrlo pobudnu, iako se ogradio od nekih autorovih tumačenja Pavlovih tekstova (osobito opravdanja i potrebe dobrih djela). Iako je kratka, knjiga sadrži pregled svih važnijih Pavlovih tema s pretežnim naglašavanjem soteriologije, kako je danas uobičajeno među egzegetama.

Autor ima zanimljivu metodu izlaganja. Počinje od nekog Pavlovog ili opće ljudskog iskustva, zatim polagano ide prema nekom većem tekstu i konačno navodi odlomak. Čitalac iz uvoda bolje razumije tekst, ali

bibličarov uvod ne čini sam tekst suvišnim. Trilling je ovom knjigom htio pomoći katolicima u razumijevanju Pavlovih poslanica te potaknuti ih da Pavla čitaju. Tome pridonosi i slika na naslovnoj strani te džepni format knjige.

M. ZOVKIĆ

Gerhard BRANDL, DAMIT LEBEN NICHT VERLOREN GEHT. ALTERNATIVEN ZUR SELBSTSCHÄDIGUNG DES MENSCHEN IN DER GEGENWART, Pustet, Salzburg 1983, str. 232.

Autor ove knjige je doktor filozofije i teologije, profesor i ujedno aktivan psihoterapeut u Salzburgu. Pisac je brojnih djela psihološke naravi, usmjerenih na prevladavanje životnih problema. U svojim teoretskim polazištima autor dobrim dijelom koristi Adlerovu orijentaciju u psihologiji (član je Austrijskog društva za individualnu psihologiju), kao i ideje Ericha Fromma i svog učitelja i prijatelja E. Ringela, s kojim je zajedno izdao i dva djela. Dok je Ringel u jednom sličnom djelu više frejdoovski orijentiran (*Selbstschädigung durch Neurose*, Herder, Wien 1973), dotle se Brandl više oslanja na Adlera, budući da se ona bolje uklapa u humanistički orijentiranu psihologiju, posebice na odgojnom polju. U našim prilikama Adlerove se ideje samo tu i tamo spominju. Ova knjiga pokazuje koliko se one mogu iskoristiti u kršćanskom gledanju na čovjeka i njegove probleme.

Danas smo svi svjesni činjenice da smo veoma ranjivi kao ljudi, naočigled tolikih dostignuća na području tehničke civilizacije. Stoga obilje psihološki i psihoterapeutske orijentirane literature. Brandlova knjiga pripada boljem dijelu ove literature i, što je posebno važno, podudara se s temeljnim evanđeoskim inspiracijama o čovjeku.

Osim predgovora i uvoda knjiga se dijeli u tri dijela: I. Pitanje kako da se preživi; II. Razgovor – element života, i III. Naučiti kako da se prevladaju životna sužavanja.

Autor uzima kao motto za cijelu knjigu Frommove riječi da po prvi put u povijesti ljudskog roda ž sama fizička egzistencija čovjeka ovisi o *promjeni srca*. Danas imamo toliko čimbenika koji rade na samouništenju čovjeka: razvoj agresivnosti u djece, poticanje prisilne savjesti umjesto osobne i – što toliko ističu i Fromm i Ringel – teške negativne posljedice koje može imati nezdrav odnos prema majci. Freud je isticao kompleks oca, dok Fromm i Ringel pridaju, barem u današnjim prilikama, veću važnost „majčinskom sindromu“. Majčinska ljubav je veličanstvena i duboko potrebna čovjeku, ali kad se pretvori u instrument vladanja i